

6.8.2025

Toimenpidealoite yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnalle:

Ohjeistuksen laatiminen yrityksille koskien joukkotuhontaa ja laittomia siirtokuntia

Finnwatch ry esittää yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnalle, että neuvottelukunta ohjeistaisi ripeällä aikataululla yrityksiä laittomiin siirtokuntiin ja joukkotuhontaan liittyvissä kysymyksissä.

Neuvottelukunnan laatimalla ohjeistuksella yrityksiä autettaisiin kunnioittamaan kansainvälisiä velvoitteita ja vetäytymään laittomista siirtokunnista sekä tuettaisiin yrityksiä tunnistamaan ja vähentämään liikesuhteisiin liittyviä ihmisoikeusriskejä koskien joukkotuhontaa.

Ohjeistus on ajankohtainen Gazan ja muiden Israelin miehittämien alueiden eskaloituneen tilanteen vuoksi. Useat ihmisoikeusjärjestöt ja -asiantuntijat katsovat Gazassa olevan käynnissä kansanmurha ja myös ihmisoikeustilanne Israelin muilla laittomasti miehittämällä alueilla on nopeasti heikentynyt. Vaikka ohjeistus olisi ajankohtainen nimenomaan Israelin tilanteen vuoksi, tukisi se yrityksiä myös muilla alueilla. Esimerkiksi miehitettyä Länsi-Saharaa koskevat yritys vastuukysymykset ovat nekin nousseet otsikoihin viime kuukausina.

Neuvottelukunnan asemasta ja tehtävistä

Katsomme, että esitetyn kaltaisen ohjeistuksen laatiminen akuutissa kansainvälisessä tilanteessa kuuluu neuvottelukunnan mandaattiin. Neuvottelukunnan toiminta perustuu valtioneuvoston asetukseen ([591/2008](#)), jonka mukaan neuvottelukunta muun muassa:

- vahvistaa ja edistää yritysten taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisia toiminta- ja tuotantotapoja.
- edistää vastuullisten toiminta- ja tuotantotapojen käyttöönottoa yritysten ja muiden yhteisöjen toiminnoissa.
- edistää yhteiskunnan ja yritysten toimintaympäristön muutosten ennakkoivaa arviointia ja tiedottaa yhteiskunta- ja yritys vastuuseen liittyvistä kysymyksistä ja lainsäädännöstä.

Ottaen huomioon neuvottelukunnan asema ja tehtävät Finnwatch ry neuvottelukunnan jäsenenä katsoo, että neuvottelukunnan olisi perusteltua ohjeistaa yrityksiä joukkotuhontaan sekä laittomaan miehitykseen ja siirtokuntiin koskevissa kysymyksissä.

Oikeudellisia näkökohtia

[Joukkotuhontaa koskevan yleissopimuksen](#) osapuolena Suomella on oikeudellinen velvoite toimia mahdollisen joukkotuhonnan estämiseksi. Suomen velvoite toimia joukkotuhonnan estämiseksi on voimassa jo nyt vaikka kansainvälisoikeudellinen arviointi Gazassa

mahdollisesti tapahtuvasta joukkotuhonnasta on vielä kesken.

Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) aiemman ratkaisun mukaan ([kohta 432](#)) valtion voidaan todeta rikkoneen velvollisuuttaan estää kansanmurha, vaikka sillä ei ollut varmuutta kansanmurhasta silloin, kun sen olisi pitänyt toimia. Riittää, että valtio oli tietoinen tai sen olisi normaalisti pitänyt olla tietoinen kansanmurhan vakavasta vaarasta. Gazan tilanteen kohdalla tämä kynnys on ylittynyt jo kauan sitten.

Aiemmissa ratkaisuissaan kansainvälinen tuomioistuin on edelleen selventänyt, että valtioilla on velvoite toimia kansanmurhan estämiseksi riippumatta siitä, onnistuvatko nämä toimet vai eivät. Valtiot eivät siis voi vedota siihen, että niiden toimet eivät olisi yksinään riittäneet estämään kansanmurhan toteuttamista. ICJ on muistuttanut, että useiden valtioiden, jotka kukin noudattavat velvollisuuttaan ([kohta 430](#)), yhteiset ponnistelut voivat estää kansanmurhan toteuttamisen. Joukkotuhonnan estämiseksi käytettävät keinot ovat moninaisia mukaanlukien maiden välisten liiketaloudellisten suhteiden rajoittaminen.

Neuvottelukunta on perustettu valtioneuvoston asetuksella ja se on neuvoa-antava ja hallinnon päätöksentekoa tukeva elin. Katsomme, että myös neuvottelukunnan on perusteltua omassa toiminnassaan edistää mandaattinsa puitteissa joukkotuhontaa koskevan yleissopimuksen velvoitteiden toteutumista. Yrityksiin kohdistuva ohjeistus vakavasti eskaloituneessa tilanteessa olisi neuvottelukunnalle luonteva tapaa kantaa sille kuuluvaa vastuuta.

Lisäksi toteamme, että Kansainvälinen tuomioistuin on heinäkuussa 2024 antanut [neuvoa-antavan mielipiteen](#) koskien Israelin miehitystä. ICJ:n näkemykset ovat autoritatiivisia, sitovan kansainvälisen oikeuden tulkintoja. Neuvoa-antavassa mielipiteessään ICJ toteaa valtioilla olevan velvollisuus ottaa käyttöön keinoja estääkseen kauppa- ja sijoitussuhteet, jotka avustavat tai tukevat laittoman tilanteen ylläpitämistä, jonka Israel on luonut miehityillä alueilla (kohta 278). Neuvottelukunnan laatima ohjeistus olisi yksi tällainen keino.

Myös tämän osalta katsomme, että yritys vastuukysymysten edistämiseen perustetulla neuvottelukunnalla on velvollisuus ryhtyä toimiin laittoman miehityksen estämiseksi omaan mandaattiinsa kuuluvissa asioissa.